



## OBSAH ČÍSLA

### ÚVODNÍK

**KRÁČAĎ PO SPRÁVNEJ CESTE** 1  
*doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.*

### DOKUMENTY

#### NORMY

**DE DISSOLUTIONE VINCOLI  
IN FAVOREM FIDEI** 2  
*Kongregácia pre náuku viery*

### NÁUČNÉ ČLÁNKY

**TRESTNÉ KÁNONICKÉ PRÁVO  
MÁ DNES EŠTE ZMYSEL?** 4  
*ICDr. Miloš Pekarčík*

#### MIESTO

**SVÄTEJ STOLICE  
V MEDZINÁRODNOM PRÁVE** 5  
*doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.*

**ECHARISTICKÝ PÔST** 7  
*ICDr. Róbert Brtko, CSc.*

#### KLÚČOVÉ NORMY

**TRESTNÉHO PRÁVA  
CIRKVI** 8  
*Kardinál Zenon Grocholewski*

#### KANCELÁR

**CIRKEVNÉHO SÚDU** 9  
*doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.*

### ROZHOVOR

**CYRIL VASIL** 10  
*doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.*

### RECENZIE

**Znalec v kánonickom  
manželskom procese,  
aktuálna normatíva a jej vývoj** 12

*Katolícke manželské právo*

*Adopcia v práve Slovenskej republiky  
a jej účinky v kánonickom práve*

*Zoznam dokumentov a literatúry  
z kánonického práva  
publikovaných v slovenskom jazyku*

## KRÁČAĎ PO SPRÁVNEJ CESTE



Pojem *disciplina* sa objavuje aj v právnom poriadku Cirkvi. Pápež Ján Pavol II. promulgoval Kódex kánonického práva 25. januára 1983 apoštolskou konštitúciou *Sacrae disciplinae leges*. Aj v samotnom kódexe sa pojem objavuje veľa ráz: sedem ráz ako *disciplina ecclesiastica*, tri rázy ako *disciplina sacra* a dva rázy ako *leges disciplinares* (porov. X. OCHOA, *Index verborum ac locutionum Codicis iuris canonici*, Città del Vaticano 1984, s. 147).

Niektorí autori sú toho názoru, že je to pojem skôr pastoračný než právnický (porov. A. MONTAN, *Il diritto nel mistero della Chiesa, prospettive di fondazione*, Roma 1992, s. 5). To však nie je podstatné, nakoľko celé kánonické právo má predovšetkým pastoračný cieľ: *salus animarum* (porov. kán. 1752).

Podstatný je význam tohto pojmu. Sú autori, ktorí odvodzujú pojem disciplína od latinského *discipulus* (žiak, učeník, nasledovník), čo v oblasti kresťanstva pripomína Ježišových učeníkov.

V tomto zmysle naberá pojem disciplína teologický rozmer mimoriadneho významu: nie je to niečo donucujúce alebo nanucujúce alebo ponížujúce, ale niečo, na čo môže byť človek ako kresťan právom hrdý.

V právnom zmysle cirkevná disciplína je súhrnom právnych noriem a inštitútov, ktoré určujú cirkevnému spoločenstvu vonkajšiu viditeľnú „tvár“, pretože regulujú do určitého poriadku vzťahy jednotlivcov i cirkevnej pospolitosti. Je vyjadrením putovania Božieho ľudu dejinami sveta a vyjadrením spoločenstva, ktoré pochádza od Krista a k nemu aj smeruje (porov. *Notiziario della Conferenza episcopale italiana* z 1. januára 1989, s. 4).

Preto kresťana pojem cirkevná disciplína nech nijako neznepokojuje. Naopak, nech sa jej zachovávaním aj vnútorné stotožní a nech v ňom rastie presvedčenie, že kráča životom po správnej ceste.

*doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.*

# NORMY

## DE DISSOLUTIONE VINCULI IN FAVOREM FIDEI

**Dňa 30. apríla 2001 vstúpili do platnosti nové normy, podľa ktorých sa má riadiť procedúra „De dissolutione vinculi in favorem fidei“ a ktoré vydala Kongregácia pre náuku viery. Doposiaľ sa táto procedúra riadila Inštrukciou tej istej Kongregácie vydanou 6. decembra 1972. Normy neboli vydané ani v L'Osservatore Romano ani v Acta Apostolicae Sedis. Boli však publikované v právnickom časopise rímskej Gregoriány „Periodica de re canonica“. Z tohto vydania bol urobený slovenský preklad.**

### I. časť

#### 1. čl.

Manželstvo uzavreté stránkami, z ktorých aspoň jedna nebola pokrstená, môže rímsky veľkňaz rozlúčiť v prospech viery len vtedy, ak manželstvo nebolo zavŕšené potom, ako obe stránky sa stali pokrstenými.

#### 2. čl.

Kongregácii pre náuku viery prináleží skúmať jednotlivé prípady a, ak to uzná za vhodné, odporučiť rímskemu veľkňazovi, aby milosť udelil.

#### 3. čl.

Diecéznemu biskupovi a tým, čo sú mu podľa práva postavení na roveň, ako aj eparchiálnemu biskupovi, prináleží kompetencia zozbierať dôkazy.

#### 4. čl.

Pre udelenie milosti rozlúčenia zväzku sa žiada, aby v čase jej udelenia:

1. nejestvovala nijaká možnosť obnoviť manželské spolužitie;

2. žiadajúca stránka nezavinila, úplne alebo v prevážnej miere, rozpad manželstva a nezavinila to ani stránka, s ktorou žiadajúca stránka hodlá uzavrieť alebo si nechať splatniť nové manželstvo.

#### 5. čl.

§ 1. Ak katolícka stránka hodlá uzavrieť alebo si nechať splatniť nové manželstvo s nekatolíckou alebo nepokrstenou stránkou, musí prehlásiť, že sa bude vyhýbať nebezpečenstvám straty viery a nekatolícka (alebo nepokrstená) stránka musí prehlásiť, že dovoľí katolíckej stránke slobodne praktizovať náboženstvo a všetky deti pokrstiť a vychovávať v katolíckej viere.

§ 2. Milosť rozlúčenia zväzku sa neudelí, ak takéto prehlásenie nebude písomné a podpísané obidvomi stránkami.

#### 6. čl.

Nech sa nezberajú dôkazy pre udelenie milosti, ak manželstvo bolo uzavreté alebo splatnené po predbežnom obdržaní milosti rozlúčenia prvého manželstva a nech sa takéto prípady ani len nepredkladajú Kongregácii pre náuku viery.

#### 7. čl.

§ 1. Prosbu o rozlúčenie nesviatostného manželského zväzku, ktoré bolo uzavreté s dišpenzom od manželskej prekážky disparitas cultus možno predložiť rímskemu veľkňazovi vtedy, ak katolícka stránka hodlá uzavrieť nové manželstvo s pokrstenou osobou.

§ 2. Takú istu prosbu možno predložiť rímskemu veľkňazovi, ak nepokrstená stránka prijala krst a má v úmysle uzavrieť nové manželstvo s pokrstenou osobou.

§ 3. Nech biskup neposiela prosbu na kongregáciu, ak nastane rozumná pochybnosť o úprimnosti žiadajúcej stránky alebo druhej stránky, ak jedna alebo obidve prijali krst.

#### 8. čl.

Pokiaľ ide o manželstvo osoby, ktorá už začala katechumenát, sobáš treba oddialiť až po krste; ak by to nebolo možné pre vážne príčiny, treba mať morálnu istotu o tom, že v budúcnosti krst naozaj prijme.

#### 9. čl.

Keď sú nejaké osobitné ťažkosti v spôsobe, ktorým žiadateľ vykonáva voči druhej stránke z prvého manželstva alebo voči deťom alebo hrozí škandál z dôvodu udelenej milosti, biskup nech konzultuje s kongregáciou.

#### 10. čl.

Ak počas procedúry zbierania dôkazov v diecéze alebo počas skúmania prípadu na kongregácii sa ukázu pozitívne pochybnosti o platnosti manželstva na základe zákonitého dôvodu, v prosbe adresovanej rímskemu veľkňazovi sa spomenie aj táto pochybnosť.

### II. časť

#### 11. čl.

§ 1. Zbierať dôkazy má biskup osobne alebo to zverí osobe vybranej spomedzi sudcov tribunálu alebo inej podľa neho na túto úlohu spôsobilej osobe, ktorej pomáha notár a dozerá obhajca zväzku.

§ 2. Táto komisia musí byť vymenovaná písomne, čo musí byť zaradené aj do spisov dôkazového materiálu.

#### 12. čl.

§ 1. Dôkazna sila musí byť dokázaná podľa noriem práva alebo z dokumentov alebo z výpovedí hodnoverných svedkov.

§ 2. Pri zbieraní dôkazov nech sa vypočujú obidve manželské stránky.

§ 3. Výpovediam stránok sa nepripisuje plná dôkazná sila okrem prípadu, žeby sa ukázali aj iné argumenty podporujúce ich hodnovernosť a z ktorých by bolo možné dospieť k morálnej istote.

#### 13. čl.

§ 1. Všetky spisy, jak originály, ako aj ich kópie, musia byť overené notárom.

§ 2. Na Kongregáciu pre náuku viery sa posielajú všetky spisy a v kópii overenej biskupským notárom.

#### 14. čl.

§ 1. Zbieranie dôkazov od stránok a svedkov koná vyšetrovateľ, ktorý si predvoláva aj obhajcu zväzku. Pomáha mu notár.

§ 2. Vyšetrovateľ dá stránkam a svedkom prisahať, že budú hovoriť pravdu a že pravdu hovorili; ak niekto prisahať odmietne, aj tak nech je vypočutý.

§ 3. Stránky a svedkov sa vypočúva podľa vopred pripravených otázok, ktoré pripraví sám vyšetrovateľ alebo obhajca zväzku; ak to vyšetrovateľ uzná za vhodné, môže položiť aj iné otázky.

§ 4. Odpovede musia byť podpísané prítomnými vypočúvanými stránkami, vyšetrovateľom a notárom.

#### 15. čl.

§ 1. Ak niektorá stránka alebo svedok nemôže sa dostaviť pred vyšetrovateľa, aby mohla dať svoju výpoveď, môže vyjadriť svoje stanovisko pred notárom alebo iným legitímnym spôsobom. Musí byť však zaručená pôvodnosť a autenticita ich vyjadrení.

§ 2. Nepřítomnosť niektorej zo stránok na tejto procedúre musí byť vyhlásená podľa noriem práva a musí to byť zaznačené v spisoch.

#### 16. čl.

§ 1. Absencia krstu jednej alebo druhej stránky musí byť tak dokázaná, aby vylučovala každú rozumnú pochybnosť.

§ 2. Žiada sa vypočuť svedkov, berúc do úvahy ich vierohodnosť, zvlášť rodičov a pokrvných nepokrstených stránok, alebo iné osoby, ktoré túto stránku poznajú nielen od narodenia, ale celý jeho život.

§ 3. Svedkov sa žiada vypočuť nielen ohľadom absencie krstu, ale aj o okolnostiach a indíciách, z ktorých bude vyplývať pravdepodobnosť, že krst naozaj nebol vyslužený.

§ 4. Treba sa postarať aj o nahliadnutie do matrik pokrstených tých farností, v ktorých stránka, ktorá nie je pokrstená, preživala detstvo od narodenia, zvlášť však matriky pokrstených tých kostolov, ktoré boli hojne navštevované alebo v ktorom bolo manželstvo uzavreté.

§ 5. Ak bolo manželstvo uzavreté s dišpenzom od manželskej prekážky *disparitas cultus*, nech sa tento dišpenz zaradí do spisov, ako aj procedúra predmanželskej prípravy.

#### 17. čl.

§ 1. Ak v čase, v ktorom sa žiada milosť rozlúčenia zväzku, nepokrstená stránka prijme krst, skúmanie sa musí nutne sústrediť aj na to, či došlo k spolubývaniu manželov po prijatí krstu; na túto skutočnosť sa treba pýtať i svedkov.

§ 2. Aj stránok sa počas vypočúvania treba pýtať, aké po rozpade manželského spolužitia vládli medzi nimi vzťahy a predovšetkým, či došlo medzi nimi k manželským úkonom.

#### 18. čl.

§ 1. Vyšetrovateľ nech sa informuje aj o životnom stave obidvoch stránok a nech sa nezabudne opýtať, či po separácii alebo civilnom rozvode sa nepokúsili uzavrieť nové civilné manželstvo.

§ 2. Stránky a svedkov sa žiada vypočuť aj o príčinách separácie alebo civilného rozvodu tak, z ktorých by jasne vyplývalo, kto má akú vinu na rozpade manželstva alebo manželstiev.

#### 19. čl.

§ 1. K spisom treba zaradiť dekrét o rozvode alebo rozsudok civilného súdu o nulite manželstva.

§ 2. Ak existujú, k spisom treba zaradiť dekréty o rozvode alebo rozsudky civilného súdu o nulite manželstva a rozsudky cirkevného súdu o manželskej nulite, ak sa niektorý zo snúbencov už o manželstvo pokúsil.

#### 20. čl.

§ 1. Vyšetrovateľ musí referovať aj o tom, ako sa žiadajúca stránka stará o deti a akým spôsobom sa aj v budúcnosti chce o ne postarať v rámci svojich možností a platných zákonov, ako aj o tom, či deťom bude zabezpečená náboženská výchova.

§ 2. Vyšetrovateľ musí vypočuť žiadajúcu stránku aj o morálnych a občianskych povinnostiach voči druhej stránke a ich deti.

#### 21. čl.

§ 1. Nech sa vypočuje žiadajúca stránka alebo aj druhá stránka, ak sa obrátili a prijali krst, kedy ho prijali a prečo sa rozhodli ho prijať.

§ 2. Na dôvody, ktoré boli príčinou krstu, sa treba spýtať aj farára, predovšetkým o správaní sa stránok.

#### 22. čl.

§ 1. Výslovne sa v spisoch musí uvádzať nábožnosť tak žiadajúcej stránky, ako aj druhej manželskej stránky.

§ 2. V spisoch sa musia nachádzať aj krstné listy, alebo dokument o vyznaní viery, alebo obidvoje.

#### 23. čl.

Po ukončení zhromažďovania dôkazov vyšetrovateľ spisy nezverejní, ale vhodným spôsobom ich predloží obhajcovi zväzku, ktorý poukáže na všetko, čo rozlúčeniu zväzku prekáža.

#### 24. čl.

§ 1. Biskup napokon po zvážení všetkého, čo je v spisoch, napíše svoje stanovisko, či boli splnené podmienky pre udelenie milosti rozlúčenia zväzku a zvlášť, či boli dané záruky, o ktorých sa píše v piatom článku.

§ 2. V kauzách, kde sa milosť rozlúčenia zväzku odporúča, vždy treba dodať, či žiadajúca stránka žije v novom pred Cirkvou neplatnom manželstve, akým spôsobom toto manželstvo uzavrela alebo či žije v konkubináte.

#### 25. čl.

§ 1. Biskup odošle spisy zhromaždených dôkazov na Kongregáciu pre náuku viery v troch na stroji napísaných exemplároch. K nim pridá svoje votum a animadversiones obhajcu zväzku. Spisy nech sú opatrené obsahom a sumárom.

§ 2. Nech sa postará, aby spisy kauzy boli napísané v jazyku a spôsobom zaužívaným v mieste zbierania dôkazov, ktoré však nech sú verné a pod prisahou prepísané do niektorého z jazykov uznaných poriadkom Rímskej kúrie.

*Pôvodný text bol publikovaný v Periodica de re canonica XCI (2002), fasc. 3, s. 502-506.*

*Z latinčiny preložil doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.  
Preklad lektoroval ThDr. Alojz Frankovský, PhD.*

*Príslušný právnický komentár podáva J. Kowal, Nuove normae per lo scioglimento del matrimonio in favorem fidei, v: Periodica de re canonica XCI (2002), fasc. 3, s. 459-501.*

# MÁ DNES EŠTE ZMYSEL?

názvom *Il libro VI del Codice di Diritto Canonico: diritto penale, disciplina penitenziale o cammino penitenziale*? Článok bol publikovaný v časopise *Periodica de re canonica* XC (2001), fasc. 1, s. 85-114.

Opirajúc sa o tento článok sa zameriame na zmysel trestného práva v Cirkvi aj napriek tomu, že v nej nejstuje fyzická donucovacia sila, ktorá by bola materiálnou zárukou, že delikvent, chciac alebo nechciac, sa musí podriadiť cirkevnej autorite.

## Polemika

Autor cituje talianskeho právnika Artura Jemolu, ktorý už v roku 1932 napísal, že „z existencie trestného cirkevného práva vyplývajú vážne ťažkosti, z ktorých by sa dal napísať dlhý zoznam.“ Medzi tieto ťažkosti Jemolo zaradil aj starú a stále aj v súčasnosti (myslím, že aj v budúcnosti) aktuálnu otázku: „Má zmysel trestné právo tam, kde niet materiálnej donucovacej sily?“ Pritom dodáva, že ide o polemiku medzi právnikmi, či fyzické donucovanie je alebo nie je podstatným prvkom existencie právneho poriadku vôbec. Jemolo túto polemiku považuje za prekonanú, nakoľko „väčšina cirkevných právnikov učí, že donucovanie je integrálnou súčasťou práva, nie však jeho podstatným prvkom,“ pretože nemožno fyzické donucovanie chápať ako základ, na ktorom existencia práva stojí alebo padá (s. 90).

## Všeobecné princípy trestného práva Cirkvi

Z filozofického hľadiska Kant vo vzťahu k právu rozlišoval dve otázky: *quid iuris*, ktorého predmetom bol súhrn právnych noriem regulujúcich život jednotlivcov v spoločnosti a *quid ius*, kde sa zaoberal právom vo vzťahu k zmyslu existencie človeka ako takej. Lebo naozaj v právnom poriadku spoločnosti môžeme nájsť „obraz“ o človeku, o jeho živote a cieľoch, o tom, ako chápe dobro a zlo, pravdu a lož, spravodlivosť a lásku, ako chápe slobodu a zodpovednosť. Preto nemožno chápať právo a zákon iba ako ovocie spoločnej vôle ľudí v spoloč-

nosti, ale ako niečo, čo vyplýva zo samotného človeka, z pravdy o ňom. Napokon aj tomášovská definícia, ktorá chápe zákon ako „rozumné nariadenie“ sa prikláňa k princípu, že nielen *auctoritas*, ale predovšetkým „*veritas*“ facit legem.

Z teologického hľadiska, aby sa dospelo k správne pochopeniu trestného práva Cirkvi, treba začať zvnútra, t. j. od učenia o Cirkvi a od vlastného svedomia. Totiž samotná Cirkev učí, že „Cirkev má vrodené a vlastné právo (lat. „*ius nativum*“) trestnými sankciami postihovať veriacich, ktorí spáchali delikt“ (kán. 1311). Toto učenie Cirkvi patrí medzi riadne Magistérium, ktorého prameňom je tradícia. Ako potom sa má chápať také učenie, ktoré je v ostrom kontraste s učením Magistéria? Alebo ako posudzovať tvrdenia, že trestné právo Cirkvi je v rozpore so slobodou viery a každé potrestanie ide proti tejto slobode viery? Iní zase scestne tvrdia, že delikt nie je ničím iným, než hriechom a ďalší zase, že cirkevné tresty sú už implicitne obsiahnuté v konzekvenciách, ktoré vyplývajú z hriechu. V takýchto prípadoch neostáva iné, než prehodnotiť vlastné kritériá a vlastné učenie a prispôsobiť ich učeniu Magistéria Cirkvi.

Zo sociologického hľadiska niektorí autori popierajú trestné právo Cirkvi z dôvodu, že vyplýva, podľa ich tvrdenia, z dnes už prekonaného chápania Cirkvi ako „*societas perfecta*“. Velasio de Paolis tvrdí, že takéto chápanie je iba zjednodušením problému. Podľa neho Cirkev nikdy netvrdila, že jej moc donucovania stojí na báze toho, že je „dokonalou spoločnosťou“. Takýto pojem a jeho aplikácia na Cirkev vznikla z dôvodu, že Cirkev ako spoločnosť sa považuje za autonómnu a nezávislú od každej inej spoločnosti. Donucovacie právo Cirkvi nestojí na báze, že Cirkev je právne dokonalou spoločnosťou, ale na báze samotnej existencie práva ako nevyhnutného fenoménu, ktorý spoločnosť nutne potrebuje a ktorý reguluje vzťahy v spoločnosti.

## Úvod

Chceme zodpovedne hľadať odpoveď na ťažké a vážne problémy, ktoré súvisia s existenciou trestného práva Cirkvi, zvlášť šiestej knihy CIC, ktorá má názov *De sanctionibus in Ecclesia*. Má trestné právo v Cirkvi po Druhom vatikánskom koncile ešte právo na svoju existenciu? Alebo má zmysel dnes ešte v Cirkvi trestať? Napokon, či si aj tak nerobia v Cirkvi mnohí to, čo chcú bez toho, aby sa museli obávať nejakých neprijemných konzekvencií?

Na takéto otázky sa pokúsil hľadať odpoveď aj známy taliansky kánonista Velasio de Paolis v článku pod

### Trestná moc Cirkvi

Ukazuje sa nesprávne, ak sa v Cirkvi trestná moc (potestas coercitiva) stotožňuje s fyzickým donucovaním. To by konzekventne znamenalo, že právo a zákon stojí na fyzickej donucovacej sile a nie donucovanie na práve a zákone. Takéto chápanie by bolo úplne nesprávne. Nikdy sa nesmie dopustiť, aby základom, bázou práva a zákona bola fyzická sila, ale naopak: fyzická donucovacia sila musí byť podriadená právu a zákonu. Je to jednoducho požiadavkou spravodlivosti, požiadavkou metafyzického rozmeru ľudskej osoby. Právo ako právna norma volá po tom, aby bola zachovávaná a nie porušovaná. Ale ak dôjde k jej porušeniu, má byť opäť obnovené. Úlohou cirkevnej autority je bdiť a starať sa, aby sa rešpektovali práva osôb i spoločnosti stanovené právnymi normami; avšak ak dôjde k ich porušeniu, majú opäť nastoliť zákonnosť v cirkevnej spoločnosti. Ide o základnú požiadavku spravodlivosti. Preto právo a zákonnosť stojí na báze morálky, na vnútornej povinnosti zachovávať zákony a nie na báze fyzickej sily.

Napokon treba povedať, že cirkevné tresty sa neukladajú fyzickou silou, ale silou samého práva, čiže deklaráciou pravdy. Preto trestné právo Cirkvi zodpovedne vykonávané cirkevnou autoritou je službou pravde, službou cirkevnej pospolitosti, ktorá má v pravde žiť. Je službou Cirkvi, ktorá je znakom i prostriedkom spásy. Je službou magistéria, lebo vyučuje aj vtedy, ak trestá, lebo je nutné potrestať; v opačnom prípade munus docendi zanedbáva, lebo právo a niekedy i nutnosť trestať patrí do rámca riadneho Magistéria Cirkvi, voči ktorému treba zachovať poslušnosť (porov. kán. 1311).

### Záver

Celkom na záver sa mi žiada konštatovať, že vymáhanie práva a zákonnosti v Cirkvi, do rámca ktorého patrí aj trestné právo, má svoje korene v morálke, v ľudskom svedomí, v poslušnosti pravde a vo vernosti Magistériu Cirkvi, avšak rozhodne nie vo fyzickej moci. V takomto položení cirkevného trestného práva niektorí autori vidia jeho „slabosť“, kým iní zasa jeho „silu“. V každom prípade však ide

o „zvláštnosť“ penálneho práva Cirkvi, ktorá zodpovedá jej povahe a poslaniu na tomto svete: byť „signum et sacramentum salutis“ (LG 8). Vráťme sa k problému nastolenému v úvode: Má zmysel donucovať aj trestami? Ak je to potrebné, a niekedy i nevyhnutné, iste áno, hoci je to vždy bolestné a krajné riešenie. V opačnom prípade by sme museli poprieť „korene“, z ktorých vymáhanie práva a zákonnosti v Cirkvi vyrastá. Napokon je to naozaj zvláštne: katolíkom môže svoj vzťah k morálke, obraz svojho svedomia, poslušnosť k pravde a vernosť Magistériu Cirkvi dokázať zachovávaním alebo porušovaním cirkevných zákonov; či cítia alebo necítia vo svojom vnútri „silu“ i „dôvody“, ktoré ho „donucujú“, aby ich zachovával.

Trestné právo má aj „očistnú silu“, ktorá v istom zmysle garantuje, aby sa neustále a podľa potreby „očisťoval“ obraz Cirkvi ako znaku a sviatosti spásy.

ICDr. Miloš Pekarčík

# MIESTO SVÄTEJ STOLICE V MEDZINÁRODNOM PRÁVE

### Základné poznatky

Pojem „Svätá stolica“ (alebo „Apoštolská stolica“) má v kánonickom práve dvojaký význam: v užšom slova zmysle ide o úrad rímskeho veľkňaza, avšak v širšom zmysle sa tu zaraďuje celý komplex vatikánskych kongregácií, pápežských rád, tribunálov a vôbec úradov, ktoré pomáhajú rímskemu veľkňazovi pri správe Katolíckej cirkvi (porov. kán. 361).

Ak preskúmame učenie teológov a cirkevných právnikov, zistíme, že väčšina z nich už stáročia učí, že Katolícka cirkev je „societas perfecta“, čo znamená, že je spoločnosťou, ktorá má svoj vlastný primárny a originálny právny poriadok a že „Svätá stolica“, chápaná v užšom zmysle, je autonómnou a nezávislou inštitúciou ako najvyšší orgán riadenia Katolíckej cirkvi (k téme „societas perfecta“ a „primárny a originálny právny poriadok“ porov. J. DUDA, s. 7). Žiada sa dodať, že obidve, t. j. Katolícka cirkev i Svätá stolica sa v kánonickom práve chápu ako právnické osoby „ex ipsa ordinatione divina“ (porov. kán. 113).

Ďalšou skutočnosťou, ktorú nemožno obísť, je, že Svätý Otec je od 7. júna 1929 nielen viditeľnou hlavou Katolíckej cirkvi, ale aj suverénnou najvyššou

autoritou štátu Vatikán tak, ako bol počas mnohých stáročí predtým suverénom iného štátu, ktorého názov z dejín poznáme pod rôznymi menami (Pápežský štát, Cirkevný štát, Patrimonium sv. Petra a pod.). V uvedený deň totiž vstúpila do platnosti Dohoda medzi Svätou stolicou a Talianskou republikou (Trattato Lateranense). V druhom článku tejto dohody „Taliansko uznáva suverenitu Svätej stolice na medzinárodnej úrovni ako vlastnosť, ktorá vyplýva zo samej povahy Svätej stolice v súlade s tradíciou a jej poslaním, ktoré na svete má“ (porov. P. CIPROTTI, s. 4).

### Subjekt medzinárodného práva

V súčasnosti, aj keď ani dnes nechýbajú oponenti, sa všeobecne prijíma, že Svätá stolica je subjektom medzinárodného práva (porov. E. KUKAN: „The Holy See, which is an internationally recognised entity..., is important partner in international relations...,“ s. 46). Mohli sme sa o tom presvedčiť počas návštevy Svätého Otca Jána Pavla II. v dňoch 11. až 14. septembra 2003 na Slovensku (na letisku v Bratislave ho privítal a sa s ním rozlúčil nielen celý slovenský episkopát, ale aj najvyšší predstavitelia štátu: prezí-

dent, predseda parlamentu i predseda vlády). To znamená, že Svätá stolica vo vzťahu k miestnym cirkevným komunitám vystupuje ako nadriadený orgán a vo vzťahu k štátom a iným subjektom medzinárodného práva ako rovnocenný partner (porov. P. BLAHO, s. 58). Ak berieme do úvahy polemiku okolo Základnej zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou z roku 2000, ako aj ďalšie, či už uzavreté (Zmluva o duchovnej službe v Ozbromených zločkách SR) alebo pripravované (Zmluva o školstve, o výhrade svedomia) vidíme, že táto skutočnosť nie je vždy pokojne prijímaná niektorými civilnými právnikmi, ba ani inými cirkvami. V každom prípade možno povedať, že Svätá stolica chápaná v užšom zmysle, vlastní medzinárodnú právnu subjektivitu z dvoch na sebe nezávislých titulov (J. KRUKOWSKI, s.

89), pričom každý z nich by sám osebe jej postačoval zabezpečiť medzinárodnú právnu subjektivitu:

a) Svätá stolica je najvyšším orgánom Katolíckej cirkvi (suverenita na báze funkčnosti; Krukowski to nazýva na báze duchovnosti, s. 89);

b) Svätá stolica je najvyšším orgánom štátu Vatikán (suverenita na báze teritoriality).

Teoreticky však nie vždy je ľahké odlišiť, kedy vystupuje Svätá stolica na medzinárodnom poli ako „najvyšší orgán Katolíckej cirkvi“ alebo ako „najvyšší orgán štátu Vatikán“ alebo ako „najvyšší orgán Cirkvi i Vatikánu spolu“. Z tohto dôvodu autori oscilujú medzi dvomi tézami: prvá hovorí, že Svätá stolica je subjektom medzinárodného práva, ktorá niekedy vystupuje v mene Katolíckej cirkvi, inokedy v mene štátu Vatikán a inokedy v mene obidvoch; druhá hovorí, že Katolícka cirkev a štát Vatikán sú subjektmi medzinárodného práva, ale Svätá stolica je najvyšším orgánom obidvoch.

Prvú z uvedených téz odvodzujú jej zástancovia z prvých troch konkordátov, ktoré uzavrela Svätá stolica po vzniku štátu Vatikán (r. 1929), kde sa spomína výslovne „medzinárodná právna subjektivita Svätej stolice a štátu Vatikán“: ide o konkordát so Španielskom z roku 1953 (čl. 3: J. T. MARTÍN DE AGAR, s. 755), konkordát s Dominikánskou republikou v roku 1954 (čl. 2: J. T. MARTÍN DE AGAR, s. 715) a dohoda s Venezuelou v roku 1964 (čl. 3: J. T. MARTÍN DE AGAR, s. 868).

Druhú tézu odvodzujú autori od tvrdenia, že viac zodpovedá princípom medzinárodného práva. Možnosť vzniku týchto dvoch téz umožnil tretí článok Ústavy vatikánskeho štátu zo 7. júna 1929, v ktorom sa, okrem iného, uvádza, že najvyšší veľkňaz na medzinárodnom poli reprezentuje štát Vatikán (nielen Katolícku cirkev) (porov. P. CIPROTTI, s. 7).

Oponenti medzinárodnej právnej subjektivity Svätej stolice (je ich naozaj málo a ich názory sú v rozpore s medzinárodnou diplomatickou praxou) namietajú, že Vatikánu chýba prvok teritoriality (že ide len o symbolické územie, nad ktorým vykonáva Svätá

stolica svoju územnú suverenitu) a reprezentanta náboženskej komunity (Svätá stolica je najvyšším orgánom Katolíckej cirkvi) odmietajú považovať za subjekt medzinárodného práva.

Zástancovia medzinárodnej právnej subjektivity sa opierajú (J. KRUKOWSKI, s. 90): 1. o všeobecnú

prax medzinárodnej komunity štátov, vládnych i mimovládnych medzinárodných organizácií, ktoré považujú Svätú stolicu za subjekt medzinárodného práva; 2. o právo aktívnej i pasívnej legácie, ktorú Svätej stolici sa neupiera (právo posilať a prijímať reprezentantov jednotlivých štátov a medzinárodných organizácií); 3. o prax, ktorá považuje zmluvy uzavreté so Svätou stolicou za dohody na medzinárodnej úrovni; 4. o vykonávanie arbitráže, ktorú vykonáva Svätá stolica v rámci medzinárodných sporov na požiadanie alebo z vlastnej iniciatívy, ktorú stránky sporu akceptujú.

#### **Zvláštnosť Vatikánu**

Nikto však nepopiera, že Vatikán ako štát má svoje zvláštnosti v porovnaní s inými štátmi. Tento štát vznikol a existuje ako nástroj slobody a nezávislosti Svätej stolice od akejkoľvek svetskej moci a pre službu riadenia Katolíckej cirkvi na celom svete. Štát Vatikán je viditeľným znakom tejto slobody a nezávislosti. Preto v rámci medzinárodného spoločenstva národov je Vatikán skôr symbolom morálnej autority Svätej stolice a Katolíckej cirkvi vôbec.

*doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.*

#### **Bibliografia:**

CIC 1983.

J. T. MARTÍN DE AGAR:

*Raccolta di concordati 1950-1999, Città del Vaticano 2000, s. 715-868.*

P. CIPROTTI:

*La posizione internazionale della Santa Sede alla luce di recenti documenti editi ed inediti,*

*v: La comunità internazionale (rivista della società italiana per l'organizzazione internazionale), fasc. 3 (1974), s. 3-19.*

E. KUKAN:

*The First Anniversary of the ratification of the basic Treaty between the Slovak Republic and the Holy See from the point of view of the Slovak Republic,*

*v: International bilateral legal relations between the Holy See and States: experience and perspectives, Città del Vaticano 2001, s. 41-49.*

P. BLAHO:

*Punti di partenza legali-sociali e politici delle relazioni internazionali fra gli Stati e la Santa Sede,*

*v: International bilateral legal relations between the Holy See and States: experience and perspectives, s. 54-60.*

J. KRUKOWSKI:

*Problemi attuali e prospettive delle relazioni internazionali giuridiche fra gli Stati dell'Europa centrale e orientale e la Santa Sede,*

*v: International bilateral legal relations between the Holy See and States: experience and perspectives, s. 89-113.*

J. DUDA:

*Náčrt právnej ekleziológie, Spišské Podhradie 2000, s. 7.*

---

### **Svet uznáva suverenitu Svätej stolice na medzinárodnej úrovni ako vlastnosť, ktorá vyplýva zo samej povahy Svätej stolice v súlade s tradíciou a jej poslaním, ktoré na svete má.**

---



## Náležitosti dovoleného slávenia sv. omše

Duchovní autori vo všeobecnosti hovoria o dvoch základných predpokladoch dovoleného slávenia svätej omše.

Po prvé z *negatívneho hľadiska*, kňaz nesmie mať kánonickoprávnu prekážku celebrowania, ako napr. nesmie byť na neho uvalený trest exkomunikácie, interdikt alebo suspenzie (kán. 1331-1333), alebo nesmie byť postihnutý iregularitou (kán. 1044).

Po druhé z *pozitívneho aspektu*, slávenie sv. omše predpokladá rešpektovanie a zachovávanie všetkých kánonických noriem týkajúcich sa ceremónii eucharistického slávenia (kán. 924-930), času a miesta slávenia Eucharistie (kán. 931-933), frekvencie celebrowania (kán. 905), eucharistického pôstu (kán. 919), stavu posväcujúcej milosti (kán. 916), prípravy na sv. omšu (kán. 909). Okrem týchto predpisov Kódexu 1983, k dovolenosti slávenia je potrebné prihliadať i na liturgické predpisy (kán. 846).

Z pohľadu osoby vysluhovateľa Eucharistie tie isté horeuvedené náležitosti na dovolené slávenie sv. omše sa dajú ešte rozdeliť na takzvané *náležitosti duše* (stav posväcujúcej milosti, imunita od cirkevných trestov a prekážok,...) a na *náležitosti tela* (eucharistický pôst).

## Krátky historický prehľad

Nevieme s presnosťou určiť, v ktorom čase sa v Cirkvi zaviedol tento starobylý zvyk. Svätý Augustín je toho názoru, že eucharistický pôst nebol nariadený ani Ježišom Kristom ani apoštolmi, avšak je potrebné zachovávať tento zvyk (porov. S. AUGUSTINUS, *Adquisitiones Januarii*, ep. 54, can. 6: PL 33. 202).

Za povšimnutie stojí fakt, že eucharistický pôst nebol objektom nariadení žiadneho ekumenického koncilu. Scholastický stredovek ho definoval ako absolútnu zdržanlivosť od každého druhu jedla a nápoja od polnoci až do doby svätého prijímania. Bol to až pápež Martin V., ktorý 22. februára 1418 konštitúciou *In eminentis* nariadil eucharistický pôst pre celú Cirkev (porov. *Fontes* (I/44) 57).

Starý Kódex 1917 v kánone 808 už len opakuje toto prísne nariadenie: «Sacerdoti celebrare ne liceat, nisi ieiunio naturali a media nocte servato». Trocha neskôr, 22. marca 1923 Posvätná Kongregácia Sancti Officii dovolila tým kňazom, ktorí vo sviatočné dni museli poobede alebo večer sláviť sv. omšu, niečo sa napiť pred sv. omšou (porov. AAS 15 (1923) s. 151-152).

Pápež Pius XII. dňa 6 januára 1953 konštitúciou *Christus Dominus* nariadil nasledovnú disciplínu:

- a) požitie vody neruší pôst;
- b) nemocným kňazom a veriacim sa dovoľuje požitie nápoja (nesmie sa jednať o alkoholické nápoje) alebo lieku v tekutom stave;

c) kňazom, ktorí celebrujú v neskoršom čase sv. omšu, alebo ak sú unavení následkom pastoračnej práce, alebo ak majú pred sebou dlhú cestu, sa dovoľuje konzumovať jedlo, ale len hodinu pred začatím sv. omše (porov. AAS 45 (1953), s. 15-24).

Opäť ten istý Pius XII. cez M. P. *Sacram Communionem* (AAS 49 (1957), s. 177-178) priniesol značné novum ohľadom svätého prijímania:

1. ordinár miesta môže dovoliť slúžiť kňazom večernú sv. omšu;

2. pokiaľ ide o jedlo a alkoholické nápoje, eucharistický pôst je zredukovaný pre kňazov na tri hodiny pred sv. omšou;

3. čo sa týka nealkoholických nápojov, pôst je zredukovaný na jednu hodinu pred sv. omšou;

4. nemocní môžu bez časových obmedzení požiť nealkoholické nápoje a lieky v tekutom alebo netekutom stave.

## Súčasne platná disciplína

Pápež Pavol VI. 21. novembra 1964 skrze reskript *Attentis multarum* (AAS 57 (1965), s. 186) rozhodol, že eucharistický pôst je zredukovaný pre všetkých na jednu hodinu pred sv. prijímaním, čo v podstate prešlo i do kánonu 919 § 1 Kódexu 1983. Prvý paragraf spomínaného kánona obsahuje všeobecný princíp, a to zdržanlivosť od akéhokoľvek jedla a nápoja jednu hodinu pred sv. prijímaním. Avšak toto kritérium sa nevzťahuje na vodu a na lieky.

Legislátor teda stanovuje čas pôstu *aspoň jednu hodinu* pred sv. prijímaním. Dôvod takéhoto nariadenia je, aby veriaci prijímali najsvätejšiu Eucharistiu s úctou, rešpektom a nábožnosťou, avšak považujúc takéto nariadenie za morálnu povinnosť, minimálny čas – jedna hodina sa nemôže chápať v úzkom slova zmysle (teda matematicky presne 60 minút), ale v širšom zmysle slova «*moraliter sumpta*» (približne jedna hodina).

Na záver posledné upresnenie. Paragraf druhý kán. 919 dovoľuje kňazom, ktorí v ten istý deň slávia dve, alebo tri sv. omše, *niečo požiť* pred druhou alebo treťou sv. omšou, hoci neuplynie jedna hodina pred sv. prijímaním. Tretí paragraf spomínaného kánona dovoľuje všetkým nemocným, ako i tým, ktorí ich opatrujú, prijať najsvätejšiu Eucharistiu, hoci v predchádzajúcej hodine niečo požili.

ICDr. Róbert Brtko, CSc.

# KLÍČOVÉ PRINCÍPY TRESTNÉHO PRÁVA CIRKVI

***Cirkev stojí v službe Bohu, ktorý „nechce smrť hriešnika, ale aby sa obrátil a žil“ (Ez 18, 23. 32; 33, 11), ktorý sa „viac raduje z jedného hriešnika, ktorý koná pokánie, ako nad 99 spravodlivými, ktorí pokánie nepotrebujú“ (Lk 15, 7. 10. 19-32; Mt 18, 13). Preto nie je v záujme Cirkvi ako takej trestať vinníkov, ale skôr im pomáhať, aby sa obrátili. Tento postoj Cirkvi je jasne vyjadrený v kán. 1341, ktorý vyjadruje základný princíp: „Ordinár má dbať (lat. cureť), aby sa súdny alebo administratívny postup na uloženie alebo vyhlásenie trestov začal iba vtedy, keď zistil, že ani bratským napomenutím, ani pokarhaním, ani inými prostriedkami pastoračnej starostlivosti sa nemôže dostatočne odstrániť pohoršenie, obnoviť spravodlivosť a napraviť vinníka“ (kán. 1341). Tento kánon, ako aj nasledujúce (kán. 1342-1353) a kánony, ktorých obsahom je trestný proces (kán. 1717-1731), uvádzajú, že niekedy existuje nevyhnutnosť potrestať. Ale cieľom takéhoto počinu Cirkvi nemôže byť iný, než je stanovený v záverečnej časti citovaného kánona 1341.***

## **1. Nulla poena sine iudicio**

V právnych poriadkoch jednotlivých štátov – aj pod vplyvom kresťanskej náuky (napr. porov. V. SCHWANDIER, *Entwicklungstendenzen des heutigen Strafrechts...v*: Kolektív autorov, *Der Einfluss des Katholischen Denkens auf das positive Recht*, Wien 1970, s. 105-137) – došlo k výraznému pokroku v spôsobe trestania, lebo sa rešpektuje dôstojnosť ľudskej osoby obvinenej a jemu vlastných práv. V týchto veciach je dnes verejná mienka veľmi citlivá. Porušovanie týchto práv, ktoré zverejňuje *Amnesty International*, vyvoláva vo verejnosti všeobecné pobúrenie. V súčasnom civilizovanom svete je už takmer nemysliteľné, aby mohol byť niekto potrestaný bez riadneho súdneho procesu so všetkými a plnými garanciami, ktoré sú s takýmto procesom spojené a aby nebolo v plnej miere zachované právo obvinenej na obhajobu. V anglosaskom právnom systéme nachádzame princíp: „nulla poena sine iudicio“ (slov. bez súdneho procesu niet potrestania). Tento princíp je prakticky zakotvený v právnych poriadkoch všetkých demokratických štátov. Napokon tento princíp v právnych poriadkoch jednotlivých štátov podporuje aj Cirkev (porov. Príhovor Pia XII. dňa 3. 10. 1953 účastníkom Šiesteho medzinárodného kongresu o trestnom práve, v: AAS 45/1953, s. 735).

## **2. Riadnou cestou pre aplikáciu trestu je súdny proces**

V CIC 1983 – pod vplyvom náuky Druhého vatikánskeho koncilu, ktorý silne deklaroval dôstojnosť ľudskej osoby a jej nedotknuteľných práv, zvlášť tzv. základných práv veriacich – došlo k zrušeniu procedúry uloženia trestu suspenzie „ex informata conscientia“ (porov. kán. 2186-2194 CIC 1917). Procedúra bola veľmi kritizovaná práve z dôvodu absencie procedurálnych záruk, čo bolo v neprospech práva obvinenej na obhajobu. Ba došlo k tomu, že medzi základné práva veriacich bolo zakotvené, že „veriaci majú právo byť potrestaní kánonickými trestami iba podľa normy zákona“ (kán. 221, § 3). Paragraf tretí kán. 221 sa má chápať vo svetle ďalších dvoch paragrafov, ktoré ho pred-

chádzajú: „Veriacim prislúcha, aby si práva, ktoré v Cirkvi majú, zákonne vymáhali a obhajovali na kompetentnom cirkevnom fóre podľa normy práva“ (kán. 221, § 1) a „veriaci majú tak tiež právo, aby v prípade, že ich kompetentná vrchnosť predvoláva na súdne konanie, boli súdení pri zachovaní predpisov práva, ktoré treba uplatňovať s právnou miernosťou“ (kán. 221, § 2).

Aký je skutočný obsah troch spomínaných predpisov, to závisí od obsahu „právnych noriem“, ktoré sa v uvedených kánonoch spomínajú. To znamená, že pri definovaní rozsahu uvedených základných práv sa musia brať do úvahy „normy zákona“ (lat. ad normam legis – kán. 221, § 3), čiže kánony 1341-1353 trestného kánonického práva a kánony 1717-1731 trestného procesného práva. Ich rešpektovaním dochádza k posilneniu princípu stanovenému v kán. 221 a ich nerešpektovaním naopak k popretiu obsahu troch paragrafov kán. 221.

V predpisoch súčasného kódexu sú kľúčovými tie princípy, ktoré vyplývajú z kán. 221. Sú to nasledovné princípy:

a) Riadnou cestou k aplikácii trestu je súdny proces. Administratívnou procedúrou, čiže dekrétom, môže byť trest uložený alebo vyhlásený iba výnimočne „kedykoľvek oprávnené dôvody prekazujú, aby sa súdny proces uskutočnil“ (kán. 1342, § 1).

b) Dekrétom sa nemôžu uložiť ani vyhlásiť trvalé tresty, ba ani tie, ktoré zákon alebo príkaz zakazuje uplatniť dekrétom (porov. kán. 1342, § 2).

## **3. Súčasná prax je krokom dozadu**

V súčasnej cirkevnej praxi napriek spomínaným kľúčovým princípom sa zriedkavo konajú trestné súdne procesy. Nekonajú sa dokonca ani vtedy, keď sa trestný súdny proces ukazuje nielen ako vhodný, ale dokonca nevyhnutný. Žiaľ, v Cirkvi sa stretávame skôr s opačnou praxou: administratívnym dekrétom sa uvalujú dokonca aj tie najťažšie tresty, akým je napr. trest prepustenia z klerického stavu. Takáto prax je však výrazným „krokom dozadu“ z viacerých hľadísk:

a) Vo vzťahu k všeobecnému vývoju procesnej povahy ukladania trest-



tov, k čomu sa dospelo aj vďaka kresťanskej náuke.

b) Vo vzťahu k hodnoteniu dôstojnosti ľudskej osoby a jej práv, čo bolo zdôraznené Druhým vatikánskym koncilom.

c) Vo vzťahu k rešpektovaniu predpisov kódexu, zvlášť kán. 221, ktorý patrí medzi základné a nedotknuteľné práva veriacich.

d) Vo vzťahu k tomu, ako sa dbá o ochranu a obranu spravodlivosti a lásky, lebo administratívny postup neposkytuje také prostriedky a záruky pre dosiahnutie morálnej istoty ohľadom uplatnenia trestu a pre zabezpečenie práva obvineného na obhajobu, aké poskytuje súdny proces

Vo svojom príhovore Rímskej Rote dňa 18. 1. 1990 Ján Pavol II. povedal: „Ustanovenie tohto nástroja vysluhovania spravodlivosti, ktorým je súdny proces, je vlastne pokrokom pri zvedávaní civilizácie a rešpektovaním dôstojnosti človeka, k čomu v nemalej miere prispela aj Cirkev kánonickým procesom. Keď Cirkev vykonáva súdny proces, nezrieka sa svojho poslania lásky a pokoja; poskytuje iba primeraný prostriedok v prospech hľadania pravdy, ktorá je neodmysliteľnou podmienkou spravodlivosti, oživovanej láskou a ovocím ktorej je opravdivý pokoj.“ (AAS 82/1990, s. 876, n. 7)

Zdá sa, že hlavným dôvodom takejto praxe je nedostatok odborníkov spôsobilých viesť trestný proces. Iné dôvody, ktoré sa uvádzajú na ospravedlnenie vyššie spomínanej praxe sú málo presvedčivé.

Žiaľ, nie je tu miesto na to, aby sme sa mohli problémom zaoberať podrobnejšie. Musíme však povedať, že nedostatok odborníkov nemôže byť rozumným dôvodom, ktorým by sa dalo ospravedlniť takéto konanie v súvislosti s rešpektovaním dôstojnosti ľudskej osoby a jej nedotknuteľných práv.

Naopak, treba sa postarať a urobiť také opatrenia, aby bolo dostatok odborníkov dôkladne spôsobilých v oblasti kánonického práva.

#### 4. Potreba morálnej istoty

Platí to o to viac, že uvalenie alebo vyhlásenie trestu nikdy nemožno vykonať bez toho, aby sa nedospelo k morálnej istote (k téme morálnej istoty pozri Z. GROCHOLEWSKI, *Morálna istota ako kľúč na čítanie noriem procesného práva*, Spišská Kapitula 1999). Nadobudnutie tejto istoty musí byť objektívne (porov. PIUS XII., *Príhovor Rímskej Rote dňa 1. 10. 1942*, v: AAS 34/1942, s. 338-343), a musí vyplývať:

a) zo zhromaždených dôkazov so zárukami ich dôkaznej sily;

b) z diskusie o zhromaždených dôkazoch;

c) zo skutočnosti, že obvinený mal možnosť brániť sa.

Toto všetko je vlastne podstatou súdneho trestného procesu. Kto nie je spôsobilý nadobudnúť morálnu istotu týmto spôsobom v súdnom procese, len ťažko možno predpokladať, žeby bol spôsobilý k nej dospieť v rámci administratívnej procedúry.

Kardínal Zenon Grocholewski

*Pôvodný text: Z. Grocholewski, Presentazione, v: AA.VV., Il processo penale canonico (a cura di Z. Suchecki), Roma 2003, s. 5-8.*

*Z taliančiny preložil doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.*

#### **Poznámka prekladateľa:**

*Niektoré poznámky pod čiarou boli vynechané pre svoju rozsiahlosť, ostatné presunuté do textu. Úvod (Cirkev stojí v službe Bohu...) bol zaradený v tomto článku pod nápisom a zvýraznený hrubým písmom. Záver, nakoľko sa vzťahoval bezprostredne na obsah knihy Il processo penale canonico, bol preto vynechaný. Avšak pôvodný význam článku kardinála Grocholewského ostal nedotknutý.*

## KANCELÁR CIRKEVNÉHO SÚDU

Kódex kánonického práva nespomína výslovne ustanovizeň kancelára cirkevného súdu. Napriek tomu ide o úrad, ktorý je zaužívaný jak v tribunáloch Svätej stolice, tak aj v mnohých súdoch nižšej inštancie. Ide teda, dá sa tak povedať, o všeobecne v praxi zaužívaný úrad. Jeho úloha je prevážne administratívnej povahy, ktorú musia vykonávať kancelárie cirkevných tribunálov: zaprotokolovať odosielanú i došlú poštu, starať sa a organizovať predvolania na vypočúvanie, zabezpečovanie iných dokumentov podľa uváženia sudcu, starať sa o knižnicu a archív súdu, dbať a udržiavať v náležitom poriadku spisy jednotlivých súdnych prípadov podľa inštrukcií súdneho vikára a iné úlohy, ktoré nutne prináležia k správe kancelárie tribunálu.

Niektorí autori tvrdia, že kancelárom by mal byť jeden zo sudcov (napr. I. GORDON, *De Iudiciis in genere*, vol. I, Romae 1979, s. 237). Iní tvrdia, že kancelárom má byť jeden z notárov, čo viac zodpovedá duchu kódexu, lebo aj kancelár diecéznej kúrie je zo svojho úradu aj notárom (porov. kán. 482, § 3 CIC). Táto prax v súčasnosti aj naozaj prevláda (porov. P. V. PINTO, *I processi nel Codice di Diritto Canonico*, Città del Vaticano 1993, s. 125). Povaha úloh, ktoré má plniť, naozaj nevyžaduje, aby kancelárom cirkevného súdu musel byť jeden zo sudcov, ale stačí, aby ním bol jeden z notárov. To však neznamená, že nejde o dôležitý úrad v rámci tribunálu. Stačí si uvedomiť, že kancelár sa má pod vedením súdneho vikára starať o organizáciu práce tribunálu, čo si vyžaduje primerané znalosti z oblasti kánonického práva i archivníctva, organizačné schopnosti i ľudskú prívetivosť voči tým, s ktorými prichádza ako úradník tribunálu do pracovného kontaktu.

*doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.*

*Narodil sa 30. mája 1965 v Košiciach. Gymnázium absolvoval v Košiciach, teologické štúdiá na RKCMBF v Bratislave v rokoch 1982-87. Vysvätený bol pre službu Prešovskej gréckokatolíckej eparchie. V auguste 1987 emigroval do Talianska a začal štúdium na Právnickej fakulte Orientálneho inštitútu v Ríme. V decembri roku 1989 dosiahol licenciát kánonického práva a začal študovať prípravný rok k doktorátu. V októbri 1990 však štúdium prerušil a nastúpil do noviciátu otcov Jezuitov v Janove. Po návrate do Ríma v roku 1992 pokračoval v štúdiu a v decembri 1994 dosiahol doktorát kánonického práva na Právnickej fakulte Orientálneho inštitútu v Ríme. V roku 1997 sa habilitoval na Teologickej fakulte Palackého univerzity v Olomouci. Momentálne vyučuje na Teologickej fakulte Trnavskej univerzity v Bratislave, je dekanom Právnickej fakulty Orientálneho inštitútu v Ríme, konzultorom Kongregácie pre východné cirkvi, Kongregácie pre náuku viery a Pápežskej rady pre vysťahovalcov a cestujúcich.*



# ROZHOVOR

## CYRIL VASIL

**Bezprostredne po Druhom vatikánskom koncile štúdium kánonického práva sa dostalo do určitej dekadencie. V súčasnosti však akoby sa opäť dostalo do fázy akejsi renesancie. O štúdium práva je opäť veľký záujem. Ako to vnímate z kontextu medzinárodného i národného?**

Druhý vatikánsky koncil bol predovšetkým pas-toračný. Preto bolo logické, že do popredia sa dostali také disciplíny ako pastorálka, liturgika, ktorá prešla veľkou reformou a do väčšej pozornosti sa dostali aj nové disciplíny ako sociológia a iné, ktoré sa vynorili v rámci nových pastoračných prúdov. Napokon to bola aj určitá reakcia na to, že predkoncilio-vá Cirkev bola silne inštitucionalizovaná, teda právne podchytená. Dokonca si pamätám, že istý náš profesor povedal, že je to tak, lebo veď je to aj v Kódexe tak uvedené. Čiže dogmatická teológia sa dokonca odvolávala na argumenty uvedené v Kódexe. Dnes je to celkom naopak, právna norma sa formuluje predovšetkým na základe teologických argumentov.

V súčasnosti sa ukazuje tendencia opäť vniesť do problému istú rovnováhu, a preto dnešná „renesancia práva“ nie je prakticky nejakou doslovnou renesanciou, ale Cirkev ako živý organizmus potrebuje po pokoncilovej eufórii nájsť svoj stabilný poriadok a rovnováhu.

**Môžete našim čitateľom bližšie predstaviť Právnickú fakultu v Ríme, na ktorej ste dekanom? Táto fakulta má určitú jedinečnosť: je to jediná právnická fakulta na svete, kde sa vyučuje kánonické právo Východných katolíckych cirkví.**

Táto právnická fakulta patrí do rámca Orientálneho inštitútu v Ríme, ktorý vznikol v roku 1917 (paradoxne krátko pred komunistickou revolúciou v Rusku). Orientálny inštitút vznikol ako vyjadrenie túžby po jednote v Katolíckej cirkvi, ale aj z túžby poznať tradície jednotlivých Východných katolíckych cirkví. Jeho ciele by sa dalo zhrnúť do štyroch bodov: 1. mal byť miestom vyšších akademických štúdií pre kňazov východných cirkví; 2. mal byť miestom, kde sa latinskí kňazi a laici budú oboznamovať a poznávať tradície východných cirkví; 3. mal byť miestom, kde sa budú vychovávať odborníci a bádatelia ako pomoc Rímskej kúrii, aby lepšie chápala potreby a požiadavky východných cirkví aj z hľadiska ekumenizmu; 4. mal byť miestom, kde by mohli študovať aj pravoslávni kňazi a veriaci a poznať svoje korene aj v náväznosti na spoločné tradície s východnými cirkvami a napomáhať tak ekumenickému úsiliu. Tieto štyri úlohy sú aktuálne aj dnes. Podobne sa formovala aj Právnická fakulta Orientálneho inštitútu. Po promulgácii CIC 1983 sa zintenzívnilo úsilie po vydaní kódexu aj pre Východné katolícke cirkvi.

Do roku 1972 to fungovalo tak, že existovala iba právnická sekcia na Orientálnom inštitúte a v uvedenom roku bola založená právnická fakulta. Naozaj je to tak. Zatiaľ je to jediná fakulta - aj keď existujú externé pracoviská, ktoré sa možno v priebehu najbližších rokov vyprofilujú ako samostatné fakulty - ktorá poskytuje vzdelanie v jus vigens (platné právo), ale vyučujú sa tam aj kánonické tradície jednotlivých Východných katolíckych cirkví: arménskej, koptskej, atď. Máme študentov z Východných katolíckych cirkví, študentov Latinskej cirkvi i pravoslávnych cirkví. U nás študoval aj súčasný carihradský patriarcha Bartolomej I. Naši profesori pochádzajú z rôznych cirkví a pracujú často ako poradcovia predovšetkým na Kongregácii pre Východné cirkvi, ale aj na iných dikastériách Rímskej kúrie.

### **Máte študentov aj z Ruska?**

Momentálne študentov z Ruska nemáme, ale mali sme. Máme študentov predovšetkým z troch oblastí: z Indie (stará cirkev sv. Matúša - Malabarská a Malankarská cirkev), z krajín Blízkeho východu a trefou oblasťou sú balkánske krajiny, Ukrajina a iné.

### **Ako prijali Východné katolícké cirkvi Kódex? Predsa je to jeden jediný Kódex pre 21-22 cirkví „sui iuris“.**

V roku 2001 bolo v Ríme medzinárodné sympóziu pri príležitosti 10. výročia promulgácie CCEO. Ja si myslím, že Kódex je ešte príliš čerstvá záležitosť na to, aby sa mohla adekvátne zhodnotiť. Pozitívom je, že existuje jeden Kódex pre všetky východné katolícké cirkvi, ktorý zohľadňuje tradície všetkých jednotlivých Východných katolíckych cirkví. Sú však aj námietky, že je napísaný v latinčine a že je ešte príliš centralizačný. Námietka prílišnej centralizácie sa mi zdá značne populistická. Ak si zoberieme do úvahy predpisy a porovnáme ich s prastarými tradíciami niektorých cirkví z hľadiska ich kompetencie, zistíme, že tie kompetencie v Kódexe sú značne širšie. Naozaj sa tu rešpektovalo učenie Druhého vatikánskeho koncilu, aby sa Východné katolícké cirkvi riadili vlastnou disciplínou. Samozrejme, že pri rešpektovaní skutočnosti, že najvyššou autoritou Cirkvi je pápež, takže tu nemožno očakávať, že sa od tohto princípu upustí. Existuje aj námietka, že patriarchovia majú svoju kompetenciu územne ohraničenú a že ju nemajú na celom svete. Ale predsa kompetenciu na celom svete má iba najvyšší veľkňaz Cirkvi - rímsky pápež. Napokon pri podrobnom skúmaní teritoriálne ohraničenie kompetencie východných patriarchov zodpovedá prastarej tradícii jednotlivých cirkví, aká platila v prvom tisícročí. Kódex necháva veľmi veľa priestoru partikulárnemu právu. Už aj taká skutočnosť, že voľbu patriarchu nepotvrďuje pápež, ale pápežovi sa voľba iba oznámi, je skutočne ukážkou toho, ako Kódex starobylé tradície rešpektuje. Takéto niečo sa nemôže ani len porovnať s ničím iným v Latinskej cirkvi. Kódex taktiež podnecuje tvorbu a kodifikovanie vlastného partikulárneho práva jednotlivých cirkví. V každom prípade CCEO hodnotí pozitívne. Už aj z toho hľadiska, že je vždy lepšie, ak kánony máme zhromaždené pohromade a nie roztrú-

sené po rôznych Motu propriách alebo iných zbierkach synod, zhromaždení a pod.

### **Ako sa vám spolupracuje na fakulte s profesormi, ktorí sú vašimi kolegami?**

Orientálny inštitút je zverený Spoločnosti Ježišovej, preto je povinnosťou tejto spoločnosti zabezpečiť aj profesorov. Momentálne sme však na tom dosť slabí. Spomedzi piatich stabilných profesorov našej fakulty som jediným profesorom jezuitom v kánonickom veku, ktorý tam vyučuje. Okrem stabilných profesorov máme tzv. pozvaných a pridružených profesorov, akými sú napr. prof. Salachas, prof. Furst a iní. Spolupráca je vynikajúca. Napr. aj keď na isté otázky majú odlišné názory a dokážu sa dobre „akademicky radikálne pobiť“ (smiech), nedotýka sa ich to osobne a sú aj naďalej priateľmi. Jednoducho akademické otázky neberú osobne ako urážku alebo niečo podobné. Je to niečo vynikajúce a dobré. Takže po stránke spolupráce sa cítim „fortunato“. Takže profesori sú medzi sebou priateľskí a korektní.

### **A ako vnímate Slovensko „zvonku“ i „zvnútra“ po stránke odbornej i cirkevnej?**

Čím dlhšie je človek „vonku“ (ja mám to šťastie, lebo som „vonku“, učím „vonku“ a je tu ešte reholný život a Východné katolícké cirkvi, ktorými sa zaoberám), hoci prichádzam na Slovensko a prednášam tu, možno už nevnímam tak všetky problémy Slovenska, ktoré sú mnohovrstvové. Alebo je to možno určitá výhoda, že tie problémy môžem vnímať s nadhľadom. Zdá sa mi, že Slovensko prežíva v určitej zrýchlenej podobe všetky pozitíva i negatíva, akými prešla cirkev na Západe. Treba vidieť, že všetko, čo vidíme pozitívne i negatívne na Západe a čoho sa možno aj bojíme, skôr či neskôr sa prejaví (ak sa ešte neprejavilo) aj u nás.

### **A ja som si myslel, že pri dobrej vôli a úsilí sa nám podarí „preskočiť“ určité negatívne cirkevné javy, aké sme videli na Západe a nastúpime určitú „obnovujúcu líniu“... Nemyslíte si, že by to bolo možné?**

Problém je v tom, že celý svet dnes žije v takej fáze, že niet určitého univerzálneho vzoru, všetko je relatívne, mení sa, a teda aj človek v dobrom aj zlom. Že zlo, ktoré bolo kedysi ohraničené a vedeli sme ho ideologicky identifikovať a brániť sa mu, podobne aj dobro, ktoré bolo kedysi viazané aj na určité inštitúcie, dnes je rozšírené aj tam, kde by ho človek nečakal, preto je dnes omnoho ťažšie sa vo svete orientovať. Preto by malo byť našim úsilím dorastať do určitej zrelosti. Treba sa pozeráť na svet bez strachu, bez obáv, ale vyhnúť sa aj prílišným idealizmom a naivite.

### **Čo vy ste povedali našim čitateľom?**

Aby bolo vždy dostatok čitateľov a aby veľa ľudí čítalo. Čím viac človek číta, čím viac spoznáva, tým má väčšiu schopnosť rozlišovania, čo je dôležité, lebo „qui bene distinguit, bene docet.“

*Za rozhovor ďakuje doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.*



## ZNALEC V KÁNONICKOM MANŽELSKOM PROCESĚ, AKTUÁLNA NORMATÍVA A JEJ VÝVOJ

*Peter Holec*

Oblasť kánonických procesov je pre laických katolíkov málo známou problematikou, ktorá je skôr vyhradená odborníkom a pracovníkom cirkevných súdov. Svojou štúdiou, ktorá je publikovanou časťou doktorskej práce, sa autor zaoberá špecifickou záležitosťou znalca v kánonickom procese a jeho úlohy v rámci dôkazovej fázy procesu. Štúdia je významným príspevkom k zvýšeniu odbornosti osobitne pre pracovníkov cirkevných súdov.

**Kňazský seminár sv. Karola Boromejského, Košice 1997, 133 strán.**



## KATOLÍCKE MANŽELSKÉ PRÁVO

*Ján Duda*

Knihy si robí nárok byť manuálom katolíckeho manželského práva, lebo hoci v zjednodušenej forme, ale predsa sa pokúša komplexne zaoberať problematikou manželského práva v Latinskej cirkvi. Čitateľ v nej nájde základné poznatky a pojmy (prvá téma), problematiku prípravy na manželstvo (druhá téma), manželský súhlas a jeho vady (tretia téma), manželské prekážky (štvrtá téma), kánonická forma (piata téma), miešané manželstvá (šiesta téma) a pomoc Cirkvi ťažkým a zložitým manželským prípadom: separácia a rozlúčenie zväzku (ôsma téma).

**Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, Spišské Podhradie 1996, 305 strán.**



## ADOPCIA V PRÁVE SLOVENSKEJ REPUBLIKY A JEJ ÚČINKY V KÁNONICKOM PRÁVE

*Ondrej Nagy*

Kán. 1094 Kódexu kánonického práva manželskú prekážku adopcie síce definuje, ale nedefinuje samotnú adopciu, ktorú ponecháva štátnemu právu. Táto definícia adopcie má svoje účinky aj v Katolíckej cirkvi konkrétnej krajiny. Z tohto pohľadu sa javí ako dôležitá tretia kapitola, ktorá má názov „Adopcia v práve Slovenskej republiky“ (s. 63-87). Autor sa zaoberal inštitútom adopcie aj z historického hľadiska a nevynechal problematiku adopcie aj v súvislosti s Kódexom kánonov Východných cirkví.

**Kňazský seminár sv. Karola Boromejského, Košice 2001, 117 strán.**



## ZOZNAM DOKUMENTOV A LITERATÚRY Z KÁNONICKÉHO PRÁVA PUBLIKOVANÝCH V SLOVENSKOM JAZYKU

*Ján Duda  
Marián Jabrocký*

Publikácia je prehľadovým dielkom. Usiluje sa súhrnnou formou pomôcť študentom a záujemcom o kánonické právo ľahko sa zorientovať v knihách a vedeckých článkoch publikovaných v slovenskom jazyku. Aj rozdelenie publikácií kopíruje rozdelenie Kódexu kánonického práva Jána Pavla II. z roku 1983. Iné témy sú zaradené ako „ostatné“. Osobitnú kapitolu tvoria publikácie týkajúce sa Kódexu kánonov Východných cirkví. Publikácia je otvorená pre dopĺňovanie.

**Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, Spišské Podhradie 2003, 29 strán, (pre vnútornú potrebu).**

*ICDr. Miloš Pekarčík*

Zodpovedný redaktor: ICLic. Jozef Skupin. Redakčná rada: doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD; doc. ICDr. ThDr. František Dluhoš, PhD.; ICDr. Róbert Brtko, CSc.; ICDr. Miloš Pekarčík. Grafická úprava: Mgr. Marián Jabrocký. Jazyková spolupráca: Mgr. Agnesa Buríková. Vydáva Nadácia Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka, Spišská Kapitula 12, 053 04 Spišské Podhradie pre Cirkevný súd Spišského biskupstva. Adresa redakcie: Cirkevný súd Spišského biskupstva, Spišská Kapitula 14, 053 04 Spišské Podhradie, tel.: 053/4541214, fax: 053/4699214, e-mail: tribunal@stonline.sk. Cenzor: ThDr. Alojz Frankovský, PhD. Imprimatur: Mons. prof. ThDr. František Tondra, spišský diecézny biskup zo dňa 8. 11. 2002, prot. č. 227/2002. Registračné číslo: MK SR 2893/2000, ISSN 1336-1600, EAN 9771336160003 03. Tlač: Tlačiareň Kežmarok.